

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	7CdoR/15/2023
Identifikačné číslo spisu:	1417213861
Dátum vydania rozhodnutia:	29.11.2023
Meno a priezvisko:	JUDr. Martina Valentová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:1417213861.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci starostlivosti súdu o maloletých Y. a C. M., narodených XX. P. XXXX, zastúpených procesným opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava, Bratislava, Vázovova 7/A, deti matky Ing. P. M., X., W. XX, zastúpenej splnomocnenkyňou Advokátska kancelária JUDr. Zoltán Sťahula, s. r. o., Bratislava, Dunajská 6, IČO: 506 868 61 a otca Mgr. F. M., W., A. O. XXXX/XX, zastúpeného advokátkou JUDr. Luciou Danišovičovou, PhD., Bratislava, Drieňová 1/D, za účasti Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky, netrestný odbor, Bratislava, Štúrova 2 a Úradu komisára pre deti, Bratislava, Odborárske námestie 3, o zmenu úpravy výkonu rodičovských práv a povinností k maloletým deťom, vedenom na Mestskom súde Bratislava II pod sp. zn. B4-13P/265/2017, o dovolaní otca proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 26. októbra 2022 sp. zn. 20CoP/76/2022, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a.

Žiaden z účastníkov konania nemá nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava IV - v súčasnosti Mestský súd Bratislava II (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 21. októbra 2019 č. k. 13P/265/2017-759 zveril maloleté deti do osobnej starostlivosti matky, obom rodičom ponechal právo maloleté deti zastupovať a spravovať ich majetok, a určil výživné otcovi a styk otca s maloletými v znení bližšie špecifikovanom vo výrokovej časti tohto rozhodnutia. Zároveň súd prvej inštancie zaviazal matku a otca na úhradu trov znaleckého dokazovania, a žiadnemu z účastníkov nepriznal nárok na náhradu trov konania.

1.1. Súd prvej inštancie v odôvodnení uviedol, že mal po vykonanom dokazovaní za preukázané, že rodičia sa o maloleté deti súdia nepretržite od roku 2012, pričom v priebehu rokov 2012-2019 bolo nariadených niekoľko neodkladných opatrení, ktoré ani jeden z rodičov nerešpektuje. V roku 2017 rodičia zvolili agresívnu formu riešenia, a deti si rozdelili. Otec detí sebecky pristupuje k plneniu si rodičovských povinností, a deťom - dvojčikám niekoľko rokov bráni vyrastať spolu. Maloletému C.

bráni kontaktovať matku, byť školákom (už tretí školský rok nedáva maloletého C. do školy aj napriek tomu, že bol uznaný vinným za spáchanie priestupku tým, že ohrozil výchovu, vzdelávanie a zanedbal starostlivosť o povinnú školskú dochádzku maloletého C., a na Okresnom súde Malacky je vedené ďalšie trestné konanie za prečin ohrozovania mravnej výchovy mládeže), kontaktovať učiteľku, spolužiakov, a zašiel až tak ďaleko, že maloletého C. priniesol na Úrad práce v Bratislave, kde maloletý predniesol že sa bojí, že ho mama ukradne a na súd nechce ísť, že tam budú všetci klamať.

1.2. Súd prvej inštancie ďalej vo svojom odôvodnení skonštatoval, že deti zveril do osobnej starostlivosti matke, keďže tá na rozdiel od otca dáva súdu záruku ďalšej riadnej výchovy a starostlivosti o deti a je predpoklad, že nebude brániť deťom, aby spolu vyrastali, čo v priebehu dokazovania neúnavne preukazovala. Na rozdiel od otca, ktorý dlhodobo bráni tomuto právu detí, za maloletým Y. nechodí, nedomáha sa toho, aby sa občas deti videli, od roku 2017 dvojčikám skôr bráni, aby sa stretli a rovnako nedal súdu žiadnu záruku, že má eminentný záujem na tom, aby dvojčičky žili spolu. Otec nerešpektuje názor žiadneho orgánu verejnej moci ako ani závery znaleckého vyšetrenia, rešpektuje len svoj vlastný názor.

1.3. Výživné na maloleté deti určil súd prvej inštancie na základe životnej úrovne otca, na ktorej majú podľa súdu maloletí právo sa podieľať, pričom životná úroveň otca nebude týmto výživným ohrozená. Súd prvej inštancie ďalej v zmysle zákonných ustanovení a znaleckého dokazovania určil aj styk otca s maloletými bližšie špecifikovaný vo výrokovej časti rozhodnutia, pričom rešpektoval záujem detí na kontakt s otcom. V závere svojho odôvodnenia poukázal aj na to, že bude záležať na oboch rodičoch, ako túto situáciu zvládnu, pretože to, ako sa správajú doteraz hrá proti zdravému vývoju maloletých detí.

1.4. Súd prvej inštancie ďalej uložil povinnosť každému z rodičov zaplatiť trovy znaleckého dokazovania v súlade s ich zárobkovými možnosťami, a o nároku na náhradu trov konania rozhodol v zmysle § 52 zákona č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CMP“) tak, že žiadnemu z účastníkov nárok na náhradu trov konania nepriznal.

2. Krajský súd v Bratislave (ďalej len „odvolací súd“) po zrušení predchádzajúceho rozsudku z 29. júna 2021 č. k. 20CoP/71/2020-936 nálezom Ústavného súdu Slovenskej republiky z 12. mája 2022 č. k. III. ÚS 137/2022-64 rozhodol rozsudkom z 26. októbra 2022 č. k. 20CoP/76/2022-1022, ktorým potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie vo výrokoch I., II., III., VI., VII., VIII., a IX. Vo výrokoch IV. a V. zmenil rozsudok súdu prvej inštancie tak, že otec má právo stretávať sa s maloletým C. a s maloletým Y. každý párny týždeň v roku vždy od piatku 17.00 hod. do nedele 17.00 hod., s tým, že otec si v uvedený deň a hodinu maloleté deti prevezme od matky v mieste jej bydliska a v uvedený deň a hodinu maloleté deti odovzdá matke v mieste jej bydliska, a matka je povinná maloleté deti na styk s otcom riadne pripraviť a otcovi odovzdať. Žiadnemu z účastníkov nepriznal nárok na náhradu trov konania.

2.1. Odvolací súd po oboznámení sa s aktuálnym stavom a konaním rodičov v období po prvom rozhodnutí dospel k záveru, že je rozhodnutie súdu prvej inštancie vecne a právne správne. Odvolací súd zdôraznil, že predmetné rozhodnutie nie je rozhodnutím v prospech matky, ako to vníma otec, ale je rozhodnutím v prospech a v záujme maloletých detí, čo je prvoradé hľadisko. K námietke otca, že maloletí neboli v konaní riadne zastúpení, keď sa súd prvej inštancie žiadnym spôsobom nevysporiadal s návrhom otca na zmenu procesného opatrovníka, odvolací súd poukázal na ustanovenie § 67 CMP a uviedol, že aj v prípade vydania uznesenia, ktorým by súd prvej inštancie návrhu otca nevyhovел, nebolo by voči takémuto uzneseniu možné podať odvolanie, t. j. ide len o formálne rozhodnutie. Navyše boli počas celého konania maloletí zastúpení procesným opatrovníkom, na záujem maloletých dohliadal aj zástupca prokuratúry a komisár pre deti. Skutočnosť, že súd prvej inštancie opomenul rozhodnúť o návrhu otca nie je možné vyhodnotiť ako vadu konania, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Rovnako je to aj v prípade vytýkania otca súdu prvej inštancie, že sa nepokúsil o zmierne riešenie veci. Navyše z obsahu spisu podľa odvolacieho súdu vyplýva, že bola snaha o zmierne riešenie pred mediátorom, ale dohoda medzi rodičmi nie je možná. K ďalšej namietanej veci, že súd prvej inštancie nenahrál výsluch maloletého Y. ale zaznamenal ho len v listinnej forme odvolací súd uviedol, že nie je názoru, že sa musí každý výsluch maloletého dieťaťa nahrávať, navyše názor maloletého Y. bol zisťovaný aj cestou odborníka, znalca.

2.2. Odvolací súd nesúhlasil ani s argumentáciou otca, ktorou napádal znalecký posudok č. 10/2019. Odvolací súd skonštatoval, že aj znalec z odboru psychológia, odvetvie klinická psychológia detí a dospelých je spôsobilý vykonať posudok v občianskom konaní. Poradenská psychológia sa podľa

odvolacieho súdu uplatňuje aj pri posudzovaní osobných a osobnostných predpokladov rodičov na výchovu a starostlivosť o dieťa, ako aj pri indikácii právnych opatrení v záujme dieťaťa, pričom pri klinickej psychológii detí je uvedené, že k uvedeným aspektom psychického vývinu dieťaťa sa vyjadruje aj v občianskoprávných vzťahoch. Rovnako odvolací súd upozornil aj na to, že námietky vznesené otcom, že posudok robí znalec z odvetvia, ktorý na to nie je spôsobilý a položené otázky, na ktoré mal odpovedať nie sú správne formulované, boli otcovi známe už doručením mu uznesenia o ustanovení znalca, a všetky námietky mohol uplatniť ešte pred samotným výkonom znaleckej činnosti. Otec však tieto námietky vzniesol až po vykonaní úkonu, keď mal za to, že posudok nekorešponduje s jeho návrhom úpravy rodičovských práv a povinností, čím sú tieto námietky podľa odvolacieho súdu účelové. Taktiež odvolací súd nemal za to, že otázky, ktoré znalec zodpovedal by neboli vhodné, či také, na ktoré znalec nemá kompetenciu odpovedať, lebo sú čisto otázkami právnymi. Odvolací súd zdôraznil to, že znalecký posudok nie je jediným dôkazom vykonaným v konaní. Súdom prvej inštancie bolo vykonané rozsiahle dokazovanie a všetky dôkazy v konaní vyhodnotil jednotlivo, a v ich vzájomnej súvislosti. Rozhodnutie súdu prvej inštancie tak podľa odvolacieho súdu nevychádzalo len zo znaleckého posudku, ktorý otec spochybňuje. Odvolací súd mal za to, že súd prvej inštancie ozrejmil, že posudok vypracovaný znalcom určeným súdom považoval za dostatočný a nemal dôvod nariaďovať kontrolné, či ďalšie znalecké dokazovanie. Súd prvej inštancie ozrejmil aj z akého dôvodu súkromný posudok predložený otcom neakceptoval.

2.3. Ďalej odvolací súd v odôvodnení skonštatoval, že nie je v záujme maloletých detí, ktoré sú navyše aj dvojčikami, aby vyrastali a žili oddelenie. Z vykonaného dokazovania mal odvolací súd za to, že ten kto porušoval pravidlá, nerešpektoval rozhodnutia súdu a nemal záujem o zblížovanie a nápravu medzi súrodencami je otec. Bolo preto podľa odvolacieho súdu správne rozhodnutie súdu prvej inštancie, že rodičom, ktorému majú byť maloleté deti zverené má byť matka, keď osobná striedavá starostlivosť bola znalcom vylúčená a k danému zisteniu nemal výhrady ani posudzovateľ, ktorý vypracoval kontrolný znalecký posudok. K námietke otca, že maloletý C. nezládne po psychickej stránke návrat do starostlivosti matky a že sa týmto súd prvej inštancie nezaoberal odvolací súd uviedol, že pri zodpovednom postavení sa rodičov k výkonu rozhodnutia sa deti rýchlo nastavujú a adaptujú na novú úpravu, ktorá z dlhodobého hľadiska je jednoznačne v záujme ich zdravého psychického vývinu. Stav, ktorý bol vytvorený toho času bol extrémny a patologický. Odvolací súd mal aj za to, že nie je vhodné, aby sa úprava súrodencov líšila, aby sa znovu robil medzi nimi rozdiel, ale je potrebné zabezpečiť, aby boli súrodenci spolu, v osobnej starostlivosti jedného rodiča, pričom pri adaptácii sa na nový režim starostlivosti môže maloletému C. pomôcť aj odborník. Odvolací súd ďalej uviedol, že z dlhodobého hľadiska je v záujme maloletého C. jeho zverenie matke, keďže ponechávanie maloletého C. v starostlivosti otca, u ktorého došlo k absolútnej izolácii maloletého od ostatnej rodiny, ktorý stav otec udržiava a uzurpuje si maloletého pre seba, vidí ako omnoho viac ohrozujúci stav pre duševné zdravie maloletého a jeho zdravý vývin, ako je prípadný počiatočný diskomfort s jeho prezverením matke.

2.4. K ďalšej námietke otca, že nebola súdom prvej inštancie stanovená úprava styku počas prázdnin odvolací súd uviedol, že úprava bežného styku je zatiaľ dostatočná. Je v prvom rade podľa odvolacieho súdu potrebné nabehnúť na novú úpravu starostlivosti, zastabilizovať pomery, a následne, keď prebehne adaptácia maloletých na túto úpravu, je na mieste uvažovať aj o širšom styku počas prázdnin. Odvolací súd mal jedine za to, že styk by mali obe deti realizovať s otcom spoločne, v rovnakom rozsahu, a preto v tejto časti zmenil výrok o úprave styku. Nie je podľa odvolacieho súdu nevyhnutne potrebné upravovať zvlášť styk cez prázdniny, a nie je ani vhodné od začiatku snahy o reparáciu oddelenia dvojčiek robiť medzi nimi znovu rozdiely v úprave a výkone rodičovských práv a povinností k nim.

2.5. Odvolací súd k podanému odvolaniu otca v časti výšky výživného uviedol, že po preskúmaní časti rozhodnutia o uložení vyživovacej povinnosti otcovi má za to, že súd prvej inštancie riadne vykonal dokazovanie na zistenie pomerov rodičov, riadne posúdil ich možnosti a schopnosti, a taktiež správne ustálil náklady na maloletých a určil výživné podľa zásad uvedených v zákone o rodine. Otec podľa odvolacieho súdu len uviedol, že s výškou výživného nesúhlasí, ale vôbec neuviedol, z akého dôvodu, a neuviedol ani aké sú podľa neho reálne náklady na maloletých, a v čom vidí stanovenú výšku za neadekvátnu potrebám maloletých. V žiadnom prípade preto nemožno vyhodnotiť, že súdom prvej inštancie stanovené výživné by nezodpovedalo kritériám pre určenie výživného, keď súd prvej inštancie pri rozhodovaní o vyživovacej povinnosti vychádzal z pomerov rodičov, ich možností, majetkových pomerov a životnej úrovne a výživné určil v takom rozsahu, že plne zabezpečuje potreby maloletých a

zabezpečuje maloletým životnú úroveň rodičov.

2.6. K poslednej námietke otca, že súd prvej inštancie nesprávne rozhodol o trovách štátu, keď o výške trov mal rozhodnúť samostatným uznesením po právoplatnosti rozhodnutia, ktorým sa konanie končí odvolací súd uviedol, že súd prvej inštancie postupoval správne, a to v zmysle príslušných ustanovení § 57 a § 58 CMP. Bolo preto podľa odvolacieho súdu správne, že súd prvej inštancie o trovách štátu, ako o nároku, tak aj ich výške, rozhodol v rozsudku. Je to podľa odvolacieho súdu aj spravodlivé, nakoľko bolo znalecké dokazovanie vykonané v záujme maloletých detí, aby sa na nákladoch na znalecké dokazovanie podieľali obaja rodičia rovným dielom.

2.7. O nároku na náhradu trov konania rozhodol odvolací súd podľa § 396 ods. 1 a 2 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“) v spojení s ustanovením § 52 CMP tak, že žiadnemu z účastníkov nepriznal právo na náhradu trov prvoinštančného a odvolacieho konania.

3. Otec (ďalej aj ako „dovolateľ“) podal voči rozhodnutiu odvolacieho súdu, výlučne voči výroku rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol potvrdený výrok rozsudku súdu prvej inštancie o zverení maloletého C. do osobnej starostlivosti matky dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzoval z § 420 písm. f) CSP. Podľa dovolateľa je tento dovolací dôvod naplnený tým, že v odvolacom konaní trvajúcim spolu takmer tri roky odvolací súd nezistil názor maloletého dieťaťa, čím mu znemožnil akúkoľvek mieru realizácie jeho participačných práv, a to za situácie, kedy by malo napadnutým rozhodnutím dôjsť k radikálnej zmene doterajšieho výchovného prostredia. Rovnako je podľa dovolateľa tento dovolací dôvod naplnený tým, že sa v odôvodnení rozhodnutia odvolací súd nezaoberal následkami zmeny zverenia z dlhodobej starostlivosti otca do starostlivosti matky na psychickom stave maloletého, čím opomenul účastníkovi konania dať odpoveď na jednu z najzávažnejších otázok. Následne zopakoval sumár doterajšieho konania a argumentáciu v ňom predostretú. Dovolateľ v dovolaní poukázal ďalej na to, že odvolací súd v celom 27 stranovom rozhodnutí neuviedol žiadnu zmienku o názore maloletého, ktorý má takmer 12 rokov, ani o tom ako ho súd vyhodnotil a akú váhu mu v rámci jednotlivých komponentov najlepšieho záujmu dieťaťa prisúdil. Dovolateľ tak namietal zásadný nedostatok odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu pokiaľ ide o psychické prežívanie maloletého a jeho budúce psychické zdravie kvôli takejto radikálnej zmene. V ďalšej časti podaného dovolania dovolateľ poukázal na právnu analýzu a prehľad odbornej literatúry. Maloletý C. podľa otca s odňatím z jeho doterajšieho prostredia vôbec nesúhlasí, a je pre neho nemysliteľné, aby prestúpil do rodinného prostredia matky. Podľa názoru dovolateľa mal mať maloletý priestor na vyjadrenie svojho názoru v každom štádiu konania, a rozhodnutie súdu bolo prijaté bez aktualizácie jeho súčasných predstáv, ktoré dospievaním dieťaťa naberajú dôležitosť. Bez vypočutia dieťaťa, a bez zohľadnenia jeho názoru nemôže byť podľa otca rozhodnutie vydané v súlade s najlepším záujmom dieťaťa. Podľa dovolateľa nebola v rozhodnutí odvolacieho súdu vyhodnotená uspokojivým spôsobom ani ťažisková otázka, a to že zmena výchovného prostredia dieťaťa od otca k matke je spôsobilá poškodiť psychický vývin dieťaťa. Odvolací súd pri svojom rozhodovaní, že zmenu prostredia maloletý C. zvládne za pomoci matky nevychádzal podľa dovolateľa z racionálnej úvahy, pravidiel logiky a je takéto odôvodnenie postavené na pocitoch a emóciách, nie na faktoch a dôkazoch. Z rozhodnutia odvolacieho súdu sa dovolateľovi javí, že zachovanie súrodeneckej väzby bolo možné len prostredníctvom zverenia oboch detí do osobnej starostlivosti jedného z rodičov. Odvolací súd tak nevysvetlil, prečo záujem maloletého dieťaťa videl primárne v rozvoji súrodeneckých väzieb medzi dvojčikami pred dlhodobým prostredím maloletého. Dovolateľ ďalej dovolací súd požiadal aj o odklad vykonateľnosti rozhodnutia v zmysle § 444 ods. 1 CSP z dôvodu, že maloletý C. žil doteraz s otcom, domácnosť matky nepozná a matka nepozná potreby a špecifiká maloletého. Maloletý C. opakovane podľa otca produkuje vyjadrenia, že ak ho k matke odoberú utečie a schová sa v lese, pričom podľa otca existuje riziko, že dieťa svoje verbalizačné produkcie naplní, čo by malo dosah na fyzické zdravie dieťaťa. V závere svojho dovolania navrhol, aby dovolací súd zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu a vrátil mu vec na ďalšie konanie.

4. Matka vo svojom vyjadrení k dovolaniu uviedla, že bol podľa jej názoru dostatočne zistený názor maloletého C., a bol to práve otec, ktorý zisteniu skutočného názoru maloletého opakovane bránil a súdu predkladal len ním pripravené podania, v ktorých údajne C. prejavoval priam až panický strach z matky, hoci od začiatku konania relevantne neuviedol, z čoho má tak masívny strach prameniť. Do času, kým

sa realizovala striedavá osobná starostlivosť rodičov C. preukázateľne prechovával k matke i bratovi pozitívne city. Následne matka zopakovala priebeh konania a doterajšiu argumentáciu odkazujúc na dovolanie otca. Na námietku otca, že rozhodnutie odvolacieho súdu neobsahuje žiadnu zmienku o názore maloletého, ani o tom, ako ho súd vyhodnotil, ako ani odpoveď na argument otca, že radikálna zmena rodinného prostredia môže byť pre C. zaťažujúca a ohrozujúca psychický stav matka uviedla, že okrem toho, že odvolací súd napr. na strane 19 rozhodnutia cituje priamo názor maloletého, ktorý sa vyjadril, že by si chcel vyskúšať striedavú osobnú starostlivosť, tak v najpodstatnejšej časti odôvodnenia rozsudku odvolací súd opieral svoje závery aj o znalecké dokazovanie a správy psychológov, v rámci ktorých maloletý C. vyjadril svoj postoj veci. Len skutočnosť, že v odôvodnení nie sú priamo uvedené ďalšie priame citácie názoru maloletého podľa matky neznamena, že sa s nimi odvolací súd nevysporiadal. Odvolací súd podľa matky opakovane poukázal na výrazne patologický stav v rodine, jasne vysvetlil svoje motivácie a logickú úvahu predchádzajúcu obojmu rozhodnutiu a správne poukázal, že otec účelovo zmaril šancu na postupnú nápravu tohto extrémneho stavu. Rovnako sa podľa matky v rozhodnutí vysporiadal s tým, prečo je podľa neho v záujme maloletých detí zverenie do starostlivosti matky aj ako vníma dopad svojho rozhodnutia na prežívanie maloletého C.. Na námietku otca, že nebol zistený aktuálny názor maloletého C. matka uviedla, že názor maloletého počas trvania odvolacieho konania zisťovaný jednoznačne bol, a to približne rok pred vydaním konečného rozhodnutia. Matka zdôraznila, že nie je v záujme maloletého, aby konajúce súdy či už priamo alebo nepriamo opakovane vystavovali dieťa výsluchom či pohovorom. Samotné posúdenie potreby aktualizácie názoru maloletého nakoniec spadá do výlučnej kompetencie súdu a je výlučne otázkou skutkovou. V prípade, ak by aj odvolací súd zrealizoval nové zisťovanie názoru C., potvrdil by sa buď názor sprostredkovaný otcom, na ktorý súd pri rozhodovaní aj tak prihliadal, alebo by sa C. vyjadril v prospech matky, čím by sa len potvrdila správnosť aktuálneho rozhodnutia. Navyše matka poukázala na to, že otec na poslednom pojednávaní vo veci ani len nenavrhol vykonať výsluch maloletého C. súdom. Podľa názoru matky odvolací súd pri rozhodovaní zohľadnil participačné právo maloletého C., avšak zohľadnenie názorov maloletých neznamena, že súd nekriticky preberie ich názor na prejednávajúcu vec a v súlade s ním aj rozhodne. V tejto súvislosti však matka upozornila, že v prípade, keď bol maloletý C. v bezpečnom prostredí (znalec, výsluch na súde), v ktorom bol utvrdzovaný tým, že ho matka neunesie a že ho má rada, rovnako ako jeho brat, vždy vyjadril pozitívny vzťah k matke a bratovi. K argumentácii otca o nedostatočnej odôvodnenosti rozhodnutia odvolacieho súdu v časti dopadu zmeny výchovného prostredia na maloletého C. matka uviedla, že sa odvolací súd k potrebe zmeny výchovného prostredia, postoj maloletého ako aj k hodnoteniu jednotlivých dôkazov vyjadril dostatočne a ponúkol odpovede na všetky zásadné otázky a argumenty nastolené účastníkmi. Fakt, že odvolací súd z vykonaných dôkazov dospel k inému záveru, ako očakával otec maloletého podľa matky neznamena, že by rozhodnutie nezohľadnilo najlepší záujem maloletého dieťaťa. K návrhu na odklad vykonateľnosti matka uviedla, že z vykonaného dokazovania nevyplynul dôvod na odloženie vykonateľnosti rozhodnutia. Hroziace zhoršenie psychického stavu maloletého je len v rovine otcom prezentovaných domnienok, ktoré boli navyše vyvrátené aj samotnými vyjadreniami C. v prospech striedavej osobnej starostlivosti. Z dôvodu postoja otca k celej veci je absolútne nevyhnutné, aby mala matka možnosť vymáhať odovzdanie maloletého C. do svojej starostlivosti. V tejto súvislosti matka zdôraznila, že nepristúpila okamžite k nútenému výkonu rozhodnutia, nakoľko berie ohľad na maloletého C.. Matka uviedla, že má snahu pristupovať k veci obozretné, a celú situáciu konzultuje s odborníkmi. Matka poukázala aj na rozhodnutia súdov, ktorými bol nahradený súhlas otca vo vzťahu k zápisu C. do Základnej školy O. A. v X., pričom v prípade vyhovorení návrhu na odklad vykonateľnosti by otec maloletého s pravdepodobnosťou hraničiacou s istotou maloletého do školy nedoniesol a maloletý by si tak plnil vzdelávanie v experimentálnej škole, v rozpore so súdnym rozhodnutím.

5. Generálna prokuratúra Slovenskej republiky (ďalej len „GP SR“) vo svojom vyjadrení k dovolaniu uviedla, že zotrváva na svojich doterajších vyjadreniach prokurátora a zopakovala priebeh doterajšieho konania. GP SR je názoru, že vydané rozhodnutia súdov majú dostatočnú oporu v skutkových zisteniach získaných v priebehu konania, a zverenie oboch maloletých do starostlivosti matky je v ich najlepšom záujme. GP SR upozornila, že počas konania bol výsluch maloletého C. opakovane zmarený práve otcom. Rovnako námietka dovolateľa o nezodpovedaní otázky ohľadom psychického zdravia maloletého bola podľa GP SR zodpovedaná v bode 19 odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu.

Podľa GP SR nie je daný dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) CSP, a nie sú dané ani dôvody hodné osobitného zreteľa na odloženie vykonateľnosti rozhodnutia, na základe čoho navrhla dovolaciemu súdu dovolanie ako nedôvodné zamietnuť. Nad rámec uvedeného vo svojom vyjadrení poukázala na to, že otec je aktuálne trestne stíhaný pre prečin ohrozovania mravnej výchovy mládeže, nakoľko maloletému C. neumožnil riadne plniť povinnú školskú dochádzku - dieťa má domácu výučbu na základe schváleného individuálneho študijného plánu.

6. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava (ďalej len „ÚPSVaR“) sa ako procesný opatrovník maloletých detí pridržiaval svojich ústnych a písomných vyjadrení v priebehu celého konania. Podľa ÚPSVaR je rozhodnutie súdu prvej inštancie v spojení s rozhodnutím odvolacieho súdu plne v záujme maloletého C., a to s poukazom aj na záujem jeho brata - dvojčiky.

7. Dovolanie podal otec vo veci upravenej v CMP. Vzájomný vzťah medzi CMP a CSP je vymedzený v § 2 ods. 1 CMP, podľa ktorého sa na konania podľa tohto zákona použijú ustanovenia CSP, ak tento zákon neustanovuje inak. Keďže CMP neobsahuje odlišnú právnu úpravu dovolania podaného vo veci starostlivosti súdu o maloletých (okrem pravidla ustanoveného v § 77 CMP, že dovolací súd nie je viazaný rozsahom dovolania vo veciach, v ktorých možno začať konanie aj bez návrhu) prípustnosť dovolania otca bola posudzovaná podľa ustanovení CSP.

8. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP), po zistení, že dovolanie podal v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) účastník, v ktorého neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpený v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP) preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu, ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo, a dospel k záveru, že dovolanie otca maloletých detí treba odmietnuť.

9. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného konania osobitné postavenie. Dovolanie (aj podľa novej právnej úpravy) nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu (viď napríklad rozhodnutia sp. zn. 2Cdo/165/2017, 3Cdo/14/2017, 4Cdo/157/2017, 5Cdo/155/2016, 8Cdo/67/2017).

10. O všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch platí, že narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená (meritórnym rozhodnutím predstavujúcim res iudicata), musí byť vyvážené sprísnenými podmienkami prípustnosti. Právnu úpravu dovolania a dovolacieho konania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých môže byť výnimočne prelomená záväznosť už právoplatného rozhodnutia, nemožno interpretovať rozširujúco; namiesto je tu skôr reštriktívny výklad (1Cdo/26/2017, 2Cdo/154/2017, 3Cdo/42/2017, 4Cdo/209/2017, 5Cdo/12/2017, 7Cdo/163/2017, 8Cdo/73/2017).

11. Naďalej je tiež plne opodstatnené konštatovanie, že ak by najvyšší súd bez ohľadu na neprípustnosť dovolania pristúpil k posúdeniu vecnej správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu a na tom základe ho prípadne zrušil, porušil by základné právo na súdnu ochranu toho, kto stojí na opačnej procesnej strane (viď rozhodnutie ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 172/03).

12. Naznačenej mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a 421 CSP.

13. Otec maloletých detí v danom prípade vyvodzuje prípustnosť dovolania z § 420 písm. f) CSP, podľa ktorého je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej, alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Hlavnými

znakmi, ktoré charakterizujú túto procesnú vadu, sú: a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu.

14. Citované ustanovenie zakladá prípustnosť a zároveň dôvodnosť dovolania v tých prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu, a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie veci za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutia spravodlivosti).

15. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami, ale ani právo vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ňou navrhnutých dôkazov súdom a dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (viď napríklad rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 97/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03).

16. Dovolací súd pri posúdení prípustnosti dovolania otca prioritne vychádzal zo skutočnosti, že ide o konanie vo veci starostlivosti súdu o maloleté deti. Podľa čl. 4 veta prvá a druhá CMP súd aplikuje a interpretuje právo rovnako vo vzťahu ku všetkým účastníkom konania. Ak je účastníkom konania maloleté dieťa, koná súd v jeho najlepšom záujme a ak je to vhodné, informuje dieťa o všetkých podstatných otázkach týkajúcich sa priebehu konania a veci samej.

17. V danom prípade dovolateľ tvrdí, že procesná vada podľa § 420 písm. f) CSP spočíva predovšetkým v znemožnení maloletému C. akúkoľvek mieru realizácie jeho participačných práv, keďže v odvolacom konaní trvajúcom spolu takmer tri roky súd nezistil názor maloletého k tak radikálnej zmene jeho doterajšieho výchovného prostredia (premiestnenie maloletého od otca k matke, v starostlivosti ktorej sa nachádza súrodenec C. - jeho dvojčička Y. - pozn.). Rovnako je podľa dovolateľa tento dovolací dôvod naplnený i tým, že odvolací súd sa v odôvodnení rozhodnutia nezaoberal následkami zmeny zverenia z dlhodobej starostlivosti otca do starostlivosti matky na psychickom stave maloletého C., čím opomenul dať odpoveď na jednu z najzávažnejších otázok.

18. Podľa najvyššieho súdu niet pochyb o tom, že dôvod prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP (ktorý je súčasne aj dovolacím dôvodom) je potrebné vykladať eurokonformne s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorá predpokladá, že v tomto prípade ide o porušenie procesných práv a nie hmotnoprávných nárokov strán. Doterajší pojem „odňatie možnosti konať pred súdom“ sa nahradil terminologicky novým pojmom „právo na spravodlivý proces“, ktorého obsahové znaky vyplývajú z konštantnej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva aj Ústavného súdu Slovenskej republiky.

19. Pri posudzovaní nesprávneho procesného postupu, ktorý spočíva v tom, že strane bolo znemožnené uskutočňovať jej patriace procesné práva, je nevyhnutné posudzovať intenzitu zásahu do práva na spravodlivý proces a jednotlivé konkrétne porušenia procesných práv treba hodnotiť v kontexte celého súdneho konania, v kontexte dopadu na ďalšie procesné postupy súdu a možnosti strany namietat alebo zvrátiť postup súdu. Ak však súd síce nepostupoval správne, ale v dôsledku tohto nesprávneho postupu

nedošlo k takej intenzite zásahu, že ho možno hodnotiť ako porušenie práva na spravodlivý proces, nie je namieste, aby došlo k naplneniu predpokladov pre dôvod zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f) CSP.

20. Pokiaľ ide o dovoláciu argumentáciu otca, týkajúcu sa nezisťovania dovolacím súdom názoru maloletého C. k zmene jeho doterajšieho výchovného prostredia dovolací súd upriamuje pozornosť na nasledovné:

21. Zdržanlivosť najvyššieho súdu k preskúmvaniu hodnotenia dôkazov v poslednom čase naráža na recentnú judikatúru ústavného súdu (sp. zn. III. ÚS 104/2022), v zmysle ktorej preskúvanie logickej, funkčnej a teleologickej konzistentnosti hodnotenia dôkazov je súčasťou posudzovania práva na spravodlivý proces, a teda preskúvanie hodnotenia vykonaných dôkazov je preskúvanie procesného postupu súdu. Vo vzťahu k nevykonaniu navrhnutého dôkazu to potvrdzuje aj novšia judikatúra najvyššieho súdu (sp. zn. 4Cdo/100/2018, 5Cdo/122/2019, 5Cdo/202/2018, 7Cdo/205/2019), ktorá takýto prieskum pripúšťa.

22. Vychádzajúc z uvedeného dovolací súd síce má možnosť vyhodnotiť a posúdiť, či konanie nie je postihnuté rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní (tzv. opomenutý dôkaz, ädeformovaný dôkaz, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov a pod.) a či konajúcimi súdmi prijaté skutkové závery nie sú svojvoľné, neudržateľné alebo prijaté v zrejmom omyle, ktorý by poprel zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces (IV. ÚS 252/04), čím by mohlo dôjsť k vade zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f) CSP, avšak dovolací súd takúto vadu v posudzovanom spore nezistil.

23. Aj v Zákone o rodine sa od 1. januára 2016 (pozri zákon č. 175/2015 Z. z.) rozšírili základné zásady rodinného práva a okrem iného ustanovili kritériá „najlepšieho“ záujmu dieťaťa, ktorý je prvoradým hľadiskom pri rozhodovaní vo všetkých veciach, ktoré sa ho týkajú. Napriek tomu, že čl. 5 zákona o rodine príkladne uvádza kritériá, ktoré sa zohľadňujú pri určovaní a posudzovaní záujmu maloletého dieťaťa a že na záujem dieťaťa odkazuje niekoľko ustanovení normatívnej časti zákona o rodine (napr. § 23, § 24, § 44, § 54, § 59), ako i ustanovenia osobitných predpisov (napr. zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele, nový zákon č. 176/2015 Z. z. o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím a pod.), tento pojem nebol doposiaľ definovaný a neboli stanovené ani jeho určujúce kritériá. Najlepší záujem dieťaťa je však zároveň pojmom pružným a adaptabilným. Treba ho prispôbiť a definovať podľa konkrétnej situácie dotknutého dieťaťa alebo detí, zohľadniť pritom ich osobný kontext, situáciu a potreby. Pri jednotlivých rozhodnutiach je potrebné posúdiť najlepší záujem dieťaťa a určiť ho vo svetle špecifických okolností situácie konkrétneho dieťaťa.

24. Podľa dovolacieho súdu je namieste poukázať aj na to, že čl. 3 odsek 1 Dohovoru o právach dieťaťa (ďalej aj „Dohovor“) zaručuje dieťaťu právo na posúdenie jeho najlepších záujmov a ich prvoradé zohľadnenie pri akýchkoľvek krokoch alebo rozhodnutiach, ktoré sa ho týkajú, tak vo verejnej, ako aj v súkromnej sfére. Toto právo vyjadruje jednu zo základných hodnôt Dohovoru. Výbor pre práva dieťaťa (ďalej len „Výbor“) označil článok 3 ods. 1 za jednu zo štyroch základných zásad Dohovoru pre interpretáciu vykonávania všetkých práv dieťaťa a aplikuje ju ako dynamickú koncepciu, ktorá si vyžaduje posúdenie primerané konkrétnemu kontextu.

25. Podľa prvej vety čl. 5 Základných zásad zákona o rodine záujem maloletého dieťaťa je prvoradým hľadiskom pri rozhodovaní vo všetkých veciach, ktoré sa ho týkajú.

26. Podľa § 26 zákona o rodine ak sa zmenia pomery, súd môže aj bez návrhu zmeniť rozhodnutie o výkone rodičovských práv a povinností alebo dohodu o výkone rodičovských práv a povinností.

27. Podľa § 24 ods. 5 vyššie cit. zákona súd pri rozhodovaní o výkone rodičovských práv a povinností alebo pri schvaľovaní dohody rodičov rešpektuje právo maloletého dieťaťa na zachovanie jeho vzťahu k obidvom rodičom a vždy prihliadne na záujem maloletého dieťaťa, najmä na jeho citové väzby, vývinové potreby, stabilitu budúceho výchovného prostredia a ku schopnosti rodiča dohodnúť sa na výchove a starostlivosti o dieťa s druhým rodičom. Súd dbá, aby bolo rešpektované právo dieťaťa na výchovu a

starostlivosť zo strany obidvoch rodičov a aby bolo rešpektované právo dieťaťa na udržiavanie pravidelného, rovnocenného a rovnoprávneho osobného styku s obidvomi rodičmi.

28. Podľa § 43 ods. 1 cit. zákona maloleté dieťa, ktoré je schopné s ohľadom na svoj vek a rozumovú vyspelosť vyjadriť samostatne svoj názor, má právo vyjadrovať ho slobodne vo všetkých veciach, ktoré sa ho týkajú. V konaniach, v ktorých sa rozhoduje o veciach týkajúcich sa maloletého dieťaťa, má maloleté dieťa právo byť vypočuté. Názoru maloletého dieťaťa musí byť venovaná náležitá pozornosť zodpovedajúca jeho veku a rozumovej vyspelosti (obdobne čl. 12 Dohovoru o právach dieťaťa).

29. Podľa prvej vety čl. 4 Základných princípov CMP súd aplikuje a interpretuje právo rovnako vo vzťahu ku všetkým účastníkom konania. Ak je účastníkom konania maloleté dieťa, koná súd v jeho najlepšom záujme a ak je to vhodné, informuje dieťa o všetkých podstatných otázkach týkajúcich sa priebehu konania a veci samej.

30. Podľa § 38 ods. 1, ods. 2 CMP ak je účastníkom maloletý, ktorý je schopný vyjadriť samostatne svoj názor, súd na jeho názor prihliadne. Názor maloletého zisťuje súd spôsobom zodpovedajúcim jeho veku a vyspelosti. Podľa povahy veci zisťuje súd názor maloletého bez prítomnosti iných osôb.

31. Podľa § 384 ods. 2 CSP odvolací súd môže doplniť dokazovanie vykonaním ďalších dôkazov navrhnutých stranou, ak ich nevykonala súd prvej inštancie, hoci ich strana navrhla.

32. V zmysle citovaných ustanovení sa dieťaťu poskytuje možnosť, aby bolo vypočuté v každom súdnom alebo správnom konaní, ktoré sa ho týka, a to buď priamo, alebo prostredníctvom zástupcu alebo príslušného orgánu, pričom spôsob vypočutia musí byť v súlade s procedurálnymi pravidlami vnútroštátneho zákonodarstva. Akékoľvek rozhodnutie, ktoré nezohľadnilo názory dieťaťa alebo im nevenovalo primeranú pozornosť zodpovedajúcu veku a úrovni dieťaťa, upiera dieťaťu možnosť ovplyvniť určenie jeho najlepšieho záujmu (5Cdo/492/2015). Treba ale zdôrazniť, že nie je možné, aby všeobecné súdy stanovisko maloletého dieťaťa bez ďalšieho prevzali a aby založili svoje rozhodnutia iba na jeho prianí a nie na starostlivom a komplexnom posudzovaní jeho záujmov (rozsudok ESĽP vo veci C. proti Fínsku zo dňa 9. mája 2006 č. 18249/02, body 57. - 59.).

33. Vypočutie maloletého C. odvolacím súdom bolo jeho zákonnou možnosťou; o tom, či je potrebné vo veci zopakovať alebo doplniť dokazovanie a či v prípade mimosporového konania bol skutočný stav veci podľa § 35 CMP zistený správne a dostatočne, rozhoduje výlučne odvolací súd, ktorý je povinný vykonať aj iné dôkazy, ako navrhli účastníci, iba ak je to potrebné na zistenie skutočného stavu veci (§ 36 CMP).

34. Niet sporu o tom, že maloleté dieťa má právo vyjadriť samostatne a slobodne svoj názor vo všetkých veciach, ktoré sa ho týkajú (§ 43 ods. 1 zákona o rodine). Jediným limitujúcim faktorom sú jeho schopnosti smerujúce k jeho veku a rozumovej vyspelosti. Ohľadom zisťovania názoru maloletého v konaní pred všeobecným súdom v týchto intenciách judikoval aj Ústavný súd Slovenskej republiky v uznesení z 24. októbra 2017 sp. zn. II. ÚS 659/2017, keď uviedol, že argumentácia sťažovateľa, že všeobecné súdy nevypočuli maloletého a nezisťovali jeho názor týkajúci sa jeho zverenia do starostlivosti jedného z rodičov, sama osebe bez zohľadnenia ďalších relevantných skutočností (napr. vek maloletého, vypočutie maloletého znalcom) nie je spôsobilým (postačujúcim) dôvodom na vyslovenie porušenia označených základných práv sťažovateľa. Hodno dodať, že v praxi súdov môže nastať aj situácia, kedy súd po starostlivom zvážení okolností konkrétneho prípadu dospeje k záveru, že osobné vypočutie dieťaťa nie je vhodné a nepôjde o porušenie Dohovoru (rozsudok veľkého senátu vo veci Sahin proti Nemecku ESĽP z 8. júla 2003 č. 30943/96, § 74 - 77).

35. K námietke nevypočutia maloletého C. odvolacím súdom, resp. nezisťovania jeho názoru na tak radikálnu zmenu výchovného prostredia a s ňou súvisiace psychické prežívanie maloletého, dovolací súd akcentuje, že názor C. a jeho psychické rozpoloženie boli v konaní zisťované opakovane, či už prostredníctvom znalcov, ktorí vo veci vypracovali znalecké posudky, resp. iných odborníkov mimo

súdneho konania, ako aj prostredníctvom samotného otca, s ktorým maloletý dlhodobo, izolovane od matky a súrodenca žije, ktoré osoby získané poznatky riadne a aktívne odovzdávali súdom oboch inštancií, preto ďalšie, už nadbytočné vypočúvanie a zaťažovanie C., ktorého životná situácia nie je ideálna, nebolo potrebné.

36. Najvyšší súd nezistil, že by bolo porušené právo maloletého C. byť vypočutý podľa čl. 12 Dohovoru o právach dieťaťa, a to i s ohľadom na hraničný vek vo vzťahu na vypočutie pred súdom (v čase začatia konania mal maloletý C. šesť rokov, v čase rozhodnutia napadnutým rozsudkom odvolacieho súdu mal jedenásť rokov) a na to, že v tomto konkrétnom prípade nie sú dané objektívne dôvody pochybovať, že by maloletému nebolo umožnené sa vyjadriť, rozhodujúce ale zostalo posúdiť a vysporiadať sa s tým, či jeho vyjadrenie nebolo nejako manipulované alebo ovplyvňované.

37. Najvyšší súd v tomto smere poukazuje na skutočnosť, že i keď maloletý C. konzistentne v konaní vyjadroval vôľu zotrvať vo výchovnom prostredí otca, v ktorom sa nachádza od svojich šiestich rokov života, pričom nesúhlasí s premiestnením k matke, s ktorou žije jeho súrodenec (dvojčica), vzhľadom na poznatky zo súdneho spisu je pochopiteľné, že s danou zmenou po toľkých rokoch izolácie súhlasiť ani nemôže, pretože preberá postoj dospeléj osoby, s ktorou žije, t. j. od otca, zo strany ktorého je negatívne naprogramovaný nielen voči matke ale žiaľ aj voči súrodencovi, ako aj voči rovesníckemu prostrediu, keďže nenavštevuje školu. Otec tak C. nevytvára pozitívne prostredie na to, aby sa maloletý nebál matky a chcel s ňou a s bratom komunikovať. Z uvedeného možno aj bez výslovného odôvodnenia implicitne vyvodíť taký záver konajúcich súdov, že maloletý C. nebol schopný sformulovať svoj vlastný názor na prejednávane skutočnosti a tým je potom i vylúčené, aby po komplexnom a rozumnom vyhodnotení všetkých dotknutých záujmov, majúci pritom na pamäti nájdenie najlepšieho riešenia pre maloletého C., bol procesný postup súdov nižších inštancií považovaný za arbitrárny alebo zjavne neodôvodnený a preto je z hľadiska zachovania práva na spravodlivý proces postup konajúcich súdov z pohľadu dovolacieho súdu ako taký udržateľný (konanie ako celok v kontexte celého konania nevykazuje znaky nespravodlivosti).

38. Dovolací súd na okraj poznamenáva, že otázka vhodnosti, resp. nevhodnosti vypočutia maloletého dieťaťa v súdnom konaní je naviazaná na proces dokazovania a preukazovania skutkového stavu. Posúdenie tejto otázky spočíva v každom jednotlivom prípade na posúdení individuálnych, konkrétnych a v iných prípadoch sa spravidla už nevyskytujúcich skutkových okolnostiach, ktoré sú svojou povahou jedinečné a neopakovateľné. Spoločným znakom konaní vo veciach starostlivosti súdu o maloletých je, že v nich ide predovšetkým o záujem maloletých detí v zmysle čl. 3 Dohovoru o právach dieťaťa. Výsledkom týchto konaní by teda nemalo byť vyriešenie sporu medzi účastníkmi konania, ale zabezpečenie takého výsledku konania, ktorý zodpovedá najlepšiemu záujmu maloletého; konajúce súdy najlepší záujem maloletého C. subsumovali do zodpovedania otázky, čo je významné pre jeho budúcnosť, t. j. aby sa do jeho výchovy zapojili obaja rodičia tak, aby mohol čo najviac ťažiť zo znalostí, skúseností, výchovných schopností oboch rodičov a nielen jedného z nich; dbali o to, aby bolo rešpektované právo maloletého na udržiavanie pravidelného, rovnocenného a rovnoprávného osobného styku s obidvomi rodičmi, s bratom Y., s rovesníkmi a zároveň nezistili rozpor s inými záujmami dieťaťa. Vzhľadom na dĺžku sporu, vek maloletého C. a okolnosti daného prípadu, je zrejmé, že C. nie je schopný samostatného rozhodovania, byť spontánny pri prejavovaní svojho vlastného postoja, keďže preberá postoj rodiča, u ktorého žije.

39. Po relevantnom vyhodnotení všetkých právne významných skutočností dovolací súd považoval za správne, že súdy nižších inštancií neuznali požiadavku otca ponechať C. v jeho výchovnom prostredí, v ktorom prostredí je C. izolovaný nielen od matky ale aj od brata, ktorého C. neodmieta. Premiestnenie dieťaťa do prostredia druhého rodiča neznamená uprednostnenie jedného rodiča pred druhým. V danom prípade došlo k uprednostneniu znovuoobnovenia súrodeneckého vzťahu medzi C. a Y. žijúcim s matkou, čo vzhľadom na okolnosť, že súrodenci sú dvojčatá, pre ktoré je charakteristická zvýšená bio-psycho-sociálna väzba, môže založiť predpoklad, že C. sa v novom prostredí u matky ľahšie zadaptuje, jedine v ktorom prostredí môžu súrodenci vyrastať spolu, čím C. do budúcnosti len získa, keďže nestratí časť rodinného prostredia, ktoré je pre jeho ďalší vývoj dôležité. Matka na rozdiel od otca v konaní

prezentovala náklonnosť pracovať s odborníkmi a citlivo pristupovať k danej situácii, otec presadzoval ďalšie rozdelenie súrodencov, čo by pre C. i naďalej znamenalo vyrastať v nezmenených podmienkach, t. j. v izolácii nielen od ostatnej rodiny ale aj od rovesníkov, keďže už viac ako štyri roky bez relevantného dôvodu nechodí do školy, čo bolo dôvodom aj na začatie trestného stíhania voči otcovi pre prečin ohrozovania mravnej výchovy mládeže (dovtedy bol otec uznaný vinným z priestupku pre zanedbanie starostlivosti o jeho povinnú školskú dochádzku), ktorá okolnosť nemohla pri rozhodovaní nižších súdov zostať bez konzekvencie. I keď je nepochybné, že vzhľadom na negatívny postoj C. k premiestneniu do výchovného prostredia matky, v ktorom postoji ho otec dlhodobo podporuje, čaká C. náročné obdobie (odvolací súd k tomu vyjadril zrozumiteľne v bode 19 napadnutého rozsudku), pričom konfliktná situácia, v ktorej sa C. nachádza, nemôže predpokladať pozitívne a bezbolestné riešenie. Akékoľvek riešenie v danom prípade by prinieslo zvýšenú psychickú záťaž u C., t. j. aj vtedy ak by C. zostal u otca, ktoré prostredie je vzhľadom na otcov prístup už dávno pre C. zaťažujúce (izolácia od ostatnej rodiny, bránenie spontánnosti pri prejavovaní vzťahu k matke a bratovi ak vie, že otec prechováva výrazne negatívny vzťah k matke, s ktorou žije jeho brat, sociálna izolácia, bránenie navštevovať školu a pod.) a záleží len od dospelých osôb, t. j. od oboch rodičov, ako danú situáciu C. zvládne.

40. Sumarizujúc vyššie uvedené dovolací súd v okolnostiach preskúmvanej veci nezistil ústavnoprávne deficit v rámci zisťovania skutočného stavu veci, súdy nižších inštancií postupovali v súlade so základnými princípmi civilného mimosporového konania, najmä zásadou voľného hodnotenia dôkazov a tvrdení v súlade s princípmi, na ktorých spočíva CMP (čl. 10 CMP) a princípmi všeobecnej spravodlivosti. Odvolací súd vykonal odvolací prieskum v celej šírke a v napadnutom rozhodnutí z hľadiska podaného odvolania otca preskúmal rozsudok súdu prvej inštancie v zmysle zásad vyplývajúcich z čl. 4, čl. 6 a čl. 13 Základných princípov CMP. Tak okresný súd ako aj jeho nadriadený krajský súd pri zisťovaní skutočného stavu rešpektovali ústavno-procesné zásady (ako sú zákaz tzv. deformácie dôkazu, či opomenutého dôkazu, zásadu rovnosti zbraní, priamosti, voľného hodnotenia dôkazov), náležitým spôsobom zistili skutočný stav veci a po výklade a použití relevantných právnych noriem rozhodli tak, že ich skutkové a právne závery nemožno považovať za svojvoľné, neudržateľné, ani prijaté v zrejmom omyle, ktorý by poprel zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces. Z tohto hľadiska preto nemožno postupu súdov nižších inštancií nič vytknúť a námietky otca maloletého preto dovolací súd považoval z hľadiska prípustnosti a dôvodnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP za neopodstatnené.

41. Najvyšší súd tiež uvádza, že vyššie uvedené závery by nemali byť vnímané ako „vítazstvo“ matky či „prehra“ otca. Obaja rodičia majú na výber, buď zotrvať výlučne na svojich postojoch a budú maloletého naďalej vystavovať zjavne traumatizujúcim zážitkom, alebo nájdu spoločnú reč s cieľom spolupôsobiť na zabezpečenie všestranného rozvoja oboch svojich detí. Nezostáva než dúfať, že dospelí sa spamätajú a uvedomia si, že bolestných okamihov nastalo v útľom veku nielen C. ale aj Y. už viac ako dosť a uprednostnia druhú možnosť (spoločnú reč s cieľom spolupôsobiť na zabezpečenie ich spoločného všestranného rozvoja).

42. Nad rámec uvedeného, dovolací súd považuje za vhodné pripomenúť i to, že rozhodnutia všeobecných súdov o úprave výchovných pomerov nemajú povahu rozhodnutí absolútne konečných a teda nezmeniteľných. Urovanie vzájomných vzťahov medzi rodičmi maloletého C., snaha o nájdenie spoločného konsenzu nad spôsobom jeho výchovy (s ohľadom na jeho najlepšie záujmy) a teda vyvarovanie sa konaniu, v ktorom sa maloleté dieťa a realizácia rodičovských práv stáva akýmsi „nástrojom na vybavovanie vzájomných účtov“ a domnelých krívd medzi rodičmi, by však mali byť predpokladom pre prehĺbenie rodinných väzieb a dôvodom na úpravu doterajších výchovných pomerov k svojim maloletým deťom v čo najlepšom záujme pre ne, nie ich cieľom.

43. Najvyšší súd rozhodnutie o nároku na náhradu trov konania o dovolaní neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá CSP).

44. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.